

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук,
професора Павелків Катерини Миколаївни
на дисертаційне дослідження **Босої Віти Петрівни**
«Теорія і методика професійної підготовки майбутніх філологів засобами
сучасних інформаційних технологій»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Реалії сучасного українського суспільства висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема до формування їхніх професійних компетентностей. У цьому контексті актуальність рецензованого дослідження обумовлюється сутнісними характеристиками сучасних тенденцій реформування освітнього простору держави. Саме з утвердженням нової освітньої парадигми, характерними рисами якої є: орієнтування на особистісно-орієнтоване навчання та творчий розвиток зростаючої особистості, перехід до евристично-пошукової моделі освітнього процесу, оптимальне поєднання теоретичних і методичних компонентів сучасної вищої освіти, особливого значення набуває підвищення якості професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Отже, можемо зробити висновок, що у такому контексті дисертаційне дослідження, виконане Босою Вітою Петрівною є безперечно актуальним і своєчасним як для теорії і методики професійної освіти, так і для педагогічної практики. Підтвердженням правильності останнього висновку є здійснений дисертанткою ґрунтовний аналіз сучасного науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Дослідження виконано у межах комплексних науково-дослідної тем: «Новітні технології та сучасні методи викладання, аналізу, дослідження романських та германських мов» (реєстраційний номер 0123U102347), «Теоретичні й методичні основи підготовки майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ» (реєстраційний номер 123U100075), що розробляються в Рівненському державному гуманітарному університеті. Тему дисертації «Теорія і методика професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій» затвердженою вченою радою РДГУ (протокол № 11 від 25 листопада 2021 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Заслужують на увагу і позитивну оцінку результати системного аналізу як вітчизняних, так і зарубіжних наукових джерел з проблеми дослідження, завдяки науково вивіреному застосуванню загальнонаукових і спеціально-наукових методів відповідно до теми наукової роботи, таких як теоретичні, емпіричні і статистичні. Це дало змогу дисертантці здійснити виокремлення й якісну

характеристику кількарівневої ієрархії наукових підходів у конструюванні ефективної теорії і методики професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій. Оцінюючи дисертаційну роботу, варто відзначити, що в ній уперше здійснено комплексний та цілісний теоретико-методологічний аналіз досліджуваної проблеми на: *загальнофілософському* (системний та інформологічний наукові підходи), *загальнонауковому* (середовищний та соціокультурний підходи), *конкретно-науковому* (компетентнісний та лінгводидактичний підходи), *прикладному* (діагностичний інструментарій експериментальної частини дослідження) рівнях.

Заслуговує на окрему позитивну оцінку застосування дисертанткою наукових підходів: *системного* (характеризує досліджуваний процес як сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних компонентів, що мають педагогічний зміст), *соціокультурного* (забезпечує обґрунтування й конструювання змістової та методичної специфіки рідної та іноземних мов у процесі професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти), *лінгводидактичного* (забезпечує розробку й апробацію у процесі дослідження сучасного дидактичного та методичного інструментарію, побудованого з урахуванням технологічного ресурсу сучасних інформаційних технологій), *інформологічного* (як теоретична основа та змістове підґрунтя концепта «інформація», з одного боку, та змісту сучасних інформаційних технологій як осердя науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти), *середовищного* (застосовувався з метою обґрунтування ресурсного потенціалу сучасних інформаційних технологій у розробці й апробації сучасного інформаційного середовища професійної підготовки майбутніх філологів в університеті), *компетентнісного* (окреслює можливості теоретичного обґрунтування очікуваного результату експериментальної роботи у вигляді сформованої професійної компетентності майбутніх філологів до професійної діяльності у процесі навчання у ЗВО).

Аналіз тексту дисертації Босої Віти Петрівни, її 39 публікацій (з яких 34 одноосібні) у фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях, дають підстави для висновку про наукову зрілість дисертантки. А це, своєю чергою, дало змогу теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально підтвердити ефективність викладених результатів та сформульованих висновків.

Розкриття авторських наукових положень, представлених дисертанткою, коректне з наукової точки зору опрацювання експериментальних даних як на констатувальному, так і на формувальному етапах дослідження, сформульованих висновків у дисертації, а також їх наукова і практична значущість для розвитку теорії і методики професійної освіти, дають підстави стверджувати про високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Ознайомлення зі змістом дослідження дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформованих автором положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становлять наступні.

На підставі результатів комплексного і системного теоретико-методологічного аналізу досліджуваної проблеми дисертанткою обґрунтовано й

розроблено теоретико-методичні засади побудови ефективної методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Визначено й схарактеризовано сутність провідних концептів дослідження: «інформація», «комунікація» та «технологія» як базових, що взаємозумовлено з тематикою та проблемою дослідження; охарактеризовано концепцію та інформаційно-технологічний зміст освітніх програм професійної підготовки майбутніх філологів у ЗВО, а також концепцію побудови, зміст та структуру (детермінуючий, цільовий, змістовий, ресурсний та результативний компоненти, що можуть застосовуватися на трьох рівнях: елементарному, технологічному та цифровому) методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій; визначено критерії (цілепокладальний, знаннєвий, діяльнісний, рефлексивний) та рівні (високий (творчий), середній (продуктивний), достатній (репродуктивний), низький (рецептивний)) професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій; на підставі експертної оцінки та факторного аналізу обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх філологів засобами інформаційних технологій; удосконалено зміст сучасних моделей, технологій і методів підготовки фахівців у ЗВО; подальшого розвитку набули положення про теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх філологів за умов інформаційного середовища університету; технології, форми та методи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій.

Переконливим свідченням значущості розробленої авторської методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій було не привнесення нових компонентів у систему, а новий авторський інноваційний підхід до змісту кожного компоненту, який було модифіковано, враховуючи авторське бачення і особливості змісту професійної підготовки.

Зауважимо, що дисертаційна робота характеризується змістовністю та обґрунтованістю викладених позицій, демонструючи культуру наукового мислення, уміння за допомогою застосування комплексу загальнонаукових та спеціальних методів синтезувати емпіричний та теоретичний рівні наукового дослідження, визначати і розв'язувати наукові проблеми, аргументовано й переконливо формулювати узагальнення і висновки.

Таким чином, аналіз змісту дисертації Босої Віти Петрівни з теми «Теорія і методика професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій» засвідчує, що усі представлені автором положення, висновки та рекомендації мають не лише наукову, а й практичну цінність. Більшість авторських здобутків впроваджена у освітній процес закладів вищої освіти, що підтверджується актами впровадження. Отже, дисертаційне дослідження Босої Віти Петрівни, без сумніву, вирізняється новизною, оригінальністю, має практичну цінність та свідчить про досягнення дисертанткою високого фахового рівня для проведення високоефективних наукових досліджень.

Оцінка структури та змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Обґрунтованою й логічною є структура дисертації, презентована розширеною анотацією, вступом, п'ятьма розділами, висновками до розділів і до дисертації, додатками, списком використаних джерел, що за змістом, логікою і стилем викладу матеріалу відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті й завданням дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 522 сторінки, з них 406 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел подано 492 найменування (із них 74 – іноземними мовами) на 55 сторінках. Робота містить 50 таблиць, 22 рисунки, 15 додатків на 59 сторінках.

У *першому розділі* «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх філологів в системі вищої освіти України», здобувачкою здійснено аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій. Схарактеризовано провідні методологічні підходи до проблеми дослідження; обґрунтовано концептуальні засади проблеми формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій; проаналізовано зміст і характеристики інформаційно-комунікаційного складника освітніх програм професійної підготовки майбутніх філологів у закладі вищої освіти. Схарактеризовано ієрархію базових понять дослідження; сформульовано висновок, що механізм впровадження концепції ґрунтується на сукупності базових принципів (системності, структурно-функціональної дихотомії, синергії, холізму) та розгортається на кількох основних рівнях (загальносоціальному, професійно-галузевому, університетському та рівні особистісного інформаційного простору майбутнього філолога).

У *другому розділі* «Характеристика провідних концептів проблеми професійної підготовки майбутніх філологів засобами інформаційних технологій», здійснено характеристику провідних концептів досліджуваної проблеми у закладах вищої освіти. Обґрунтовано зміст та сутність провідних концептів дослідження: «інформація», «спілкування»; «комунікація» – «взаємодія»; «комунікація» – «інформація», «комунікативна взаємодія» в контексті проблеми використання інформаційних технологій у підготовці фахівців у сучасному професійно-педагогічному дискурсі; схарактеризовано концепт «технологія» у контексті інформологічних засад професійної підготовки майбутніх філологів з використанням різних видів інформації (звукової, текстової, числової, графічної) в її структурованому та неструктурованому вигляді, а також дистанційного (онлайнного) процесу професійної підготовки філологів.

З'ясовано специфіку інноваційних процесів у розвитку інформаційно-комунікаційних процесів в системі освіти у вигляді її диджиталізації з метою ефективної організації професійної підготовки майбутніх філологів та формування їхньої професійної компетентності. Актуалізовано положення про те, що для проектування авторської методичної системи формування професійної компетентності майбутніх філологів важливе значення мають: навчальні ІКТ, ІКТ-тренажери, інформаційно-пошукові ІКТ, демонстраційні ІКТ, імітаційні, ігрові та моделюючі інформаційні технології.

Представлено загальну характеристику реальної (RR), віртуальної (VR), доповненої (AR) та змішаної (MR) реальності у контексті їх використання в професійній підготовці філологів. Сформульовано визначення імерсії в професійній підготовці філологів; обґрунтовано основні характеристики імерсивних методів навчання майбутніх філологів, що складають їх переваги над традиційними – наочність, зосередженість, залученість, результативність. Схарактеризовано мовні кейси як важливий дидактичний засіб формування професійних знань, умінь і навичок студентів-філологів.

У *третьому розділі* «Діагностика рівня сформованості професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій», здійснено структурування професійної компетентності майбутніх філологів у закладах вищої освіти, схарактеризовано діагностику рівня сформованості досліджуваного феномена, визначено чотири складники/компоненти означеної компетентності: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформологічний, операційно-діяльнісний і результативно-оцінний. Відповідно, обґрунтовано критерії і показники (цілепокладальний, знаннєвий, діяльнісний, рефлексивний) оцінювання рівня (високий (творчий), середній (продуктивний), достатній (репродуктивний), низький (рецептивний)) професійної компетентності майбутніх філологів. Представлена у розділі програма експериментального дослідження формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій характеризує його мету, гіпотезу, завдання, етапи, методи, генеральну та вибірккову сукупності, експериментальну базу та діагностичний інструментарій.

У *четвертому розділі* «Методична система професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій», схарактеризовано концепцію, зміст і структуру методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій як практико орієнтованої моделі реалізації попередньо обґрунтованих наукових ідей, підходів, принципів, методів і засобів формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій, а також з урахуванням досвіду практичної викладацької діяльності дисертантки; змодельовано детермінуючий, цільовий, змістовий, ресурсний та результативний компоненти методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій та розкрито зміст кожного компонента.

У *п'ятому розділі* «Експериментальна перевірка ефективності методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій», схарактеризовано сучасний стан сформованості професійної компетентності майбутніх філологів із використанням сучасних інформаційних технологій за критеріями (цілепокладальним, знаннєвим, діяльнісним, рефлексивним), та систему методів, за допомогою яких здійснювалося упровадження авторської методичної системи у процес професійної підготовки майбутніх філологів, охарактеризовано результати формувального етапу експерименту. Перевірка надійності результатів діагностики рівнів професійної компетентності майбутніх філологів на

констатувальному етапі здійснювалася за критерієм кутового перетворення Фішера ϕ^* .

Проведена на формувальному етапі експерименту апробація методичної системи професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій дала змогу підтвердити її незаперечну ефективність у рівнях сформованості професійної компетентності майбутніх філологів саме експериментальної групи у порівнянні респондентами контрольної групи. Аналіз здобутих даних за всіма критеріями і за всіма компонентами досліджуваного феномену свідчить, що найбільш значущих змін у процесі упровадження авторської методичної системи вдалося досягти саме в експериментальних групах, де зростання показників у середньому становило від 4,88% до 11,46%, тоді як у контрольній групі лише на 1,43%. Отже, здобуті експериментальні дані підтверджують ефективність впливу запропонованих системних змін щодо упровадження сучасних інформаційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх філологів, що дає змогу суттєво підвищити рівень їхніх професійних знань, умінь, навичок, здібностей та досвіду і як результат набути високого рівня професійних компетентностей.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Заслуговує на схвальну оцінку належний науковий доробок Босої Віти Петрівни, представлений у 39 публікаціях, з яких 34 одноосібних; 23 відображають основні результати дослідження (з них: 3 у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus (1 одноосібна), 19 статей у фахових наукових виданнях України (17 одноосібних), 1 посібник); 16 праць апробаційного характеру; 1 публікація, що додатково відображає наукові результати дисертації.

Зміст автореферату та його ключові тези адекватно і з достатньою повнотою відбивають основні положення дисертації. Публікації дисертантки знаходяться в руслі досліджуваної проблеми і відповідають основним результатам, узагальненням та висновкам, репрезентованим у поданому до захисту дисертаційному дослідженні.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Босої Віти Петрівни, відзначимо окремі дискусійні положення та висловимо деякі зауваження й побажання до змісту роботи:

1. У цілому в підрозділі 1.1. дисертанткою логічно представлено основні методологічні підходи до характеристики теорії і методики професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій. На жаль, поза увагою залишився трансдисциплінарний підхід, що дав би змогу з наукових позицій більш ґрунтовно репрезентувати процес формування досліджуваного феномена у взаємозв'язку різних навчальних курсів у процесі такої підготовки.

2. У зв'язку з посиленням сучасних тенденцій зростання академічної ролі якості професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій в умовах закладу вищої освіти бажано було б, на нашу

думку, більш детально з'ясувати й схарактеризувати в дисертації зміст і ефективність діяльності викладачів цих закладів у процесах формування професійної компетентності майбутніх філологів.

3. Бажано було б в ілюстративній і текстовій частині дисертації, присвяченій авторській методиці професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій, що завершують і підтверджують авторські теоретичні і суто прикладні напрацювання, більш детально, поряд з кількісними показниками, схарактеризувати провідні тенденції і закономірності формування досліджуваного феномена у межах його компонентів. Це б було логічним підтвердженням теоретичної і методичної складової дослідження і підвищило цілісність роботи.

4. Більш детальної конкретизації вимагають висновки дисертації, що представлені на С. 399 – 406, оскільки у деяких місцях вони за змістом більше трактуються як рекомендації, тоді як основне їх призначення – узагальнювати й розкривати здобуті теоретичні і практичні напрацювання дисертантки у розв'язанні досліджуваної проблеми.

5. З огляду на теоретичну і практичну цінність дисертаційної роботи, слід висловити побажання щодо впровадження результатів дослідження у вигляді методичних рекомендацій для викладачів закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Виконана робота свідчить про високі професійні здібності здобувача та відповідний рівень його наукового мислення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим нормам.

Дисертація Босої Віти Петрівни «Теорія і методика професійної підготовки майбутніх філологів засобами сучасних інформаційних технологій» є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам п.п. 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та іншим інструктивним вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертаційних досліджень, а її авторка – *Боса Віта Петрівна* – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – Освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного
університету

К. М. Павелків

